

Řezbář samouk Bernard Kučera ze Sazovic

Alena Prudká

Bernard Kučera se narodil 2. února 1922 v Sazovicích, vyrůstal a žil v prostředí křesťanské rodiny, což ovlivnilo pozdější tematické zaměření jeho řezbářské práce. V Sazovicích také prožil celý svůj plodný život a v dubnu 1999 zde i zemřel. Nebyl školeným řezbářem, ale se dřevem pracovat uměl. Svůj pracovní život strávil v zemědělském družstvu, ale jeho celoživotním zájmem byla řezbařina. Byl samoukem, tvořil především betlémy, ale z jeho domácí dílny vyšly i artefakty figurální (např. plastika Sv. Václava určená pro sazovickou zvonici, plastika dívky, plastika ležícího psa a jiné, vesměs v držení jeho rodiny).

Kučerovo první setkání s betlémy bylo doma. V dětství mu otec adjustoval Alšův papírový betlém. V mysločovickém kostele, kam sazovičtí docházeli na mše, viděl betlém sádrový, znal i betlém hostýnský. Podle vlastních slov obdivoval postavy pastýřů a darovníků v nich. Touha mít vlastní betlém doma jej přivedla později k celoživotnímu koníčku a lásce – k řezbařině. Když se dověděl o kroměřížském obchodě *Chrámová služba a školní potřeby*, zajel tam na kole a po několika návštěvách měl svůj sádrový betlém v Sazovicích. Majitel obchodu jej při jedné z návštěv vybídl, aby si zkusil vyřezat betlém dřevěný, a poradil mu, kde získat řezbářské nářadí. Mladý Kučera se tedy rozjel na Uherskobrodsko, aby si tam koupil vlastní soupravu řezbářských dlát. Začal s řezbařinou jako samouk a vydržel u ní více než půlstoletí. Učil se sám, jediným učitelem mu ještě v mládí byl výborný řezbář František Vrzalík ze Zlínských Pasek, za nímž dojížděl a od nějž také získal řezbářské nářadí.

Inspiraci pro své postavičky řezané z lipového dřeva hledal především v chrámových betlémech instalovaných v okolních kostelích a samozřejmě i v díle Františka Vrzalíka. Ústřední betlémská scéna zobrazuje vždy malého Ježíška v jeslích, Sv. Marii a Sv. Josefa, oslíka a volka; je vždy umístěna v dřevěném chlévě. Mezi darovníky je široká škála postaviček Valachů, pastýřů ovcí, muzikantů či pocestných. V Kučerových betlémech se objevují i další figury z biblických příběhů, např. Ráchel u studny, tradiční postavy tří králů, nezbytné byly postavy andělů. Svým ztvárněním poněkud vybočuje např. postava selky v kožichu, postava měšťana; předlohu pro figuru nevěsty v záleském kroji čerpal z dokumentace v publikaci Antonína Václavíka Luhačovské Zálesí z roku 1933. Hanák v ocáskovém kožichu prodávající obilí je věrně vyřezaný podle vyobrazení z atlasu Sebastiana Mansfelda z roku 1786, které se objevuje v řadě publikací o Hané. Zvláštní skupinu v Kučerových betlémech tvoří zvířata: pasoucí se či odpočívající ovce s jehňaty, berani, nechybí portášův pes, kozlíci, někdy to jsou zvířata exotická, např. velbloudi či figury slonů v betlému v Holešově. Figurky jsou vyřezávané z lipového dřeva, původně rezné, někdy je však autor přetřel barvou tělového odstínu, aby je chránil před prachem.

Jeho práce začala být známou. V roce 1969 byl v příloze Svobodného slova publikován první článek o jeho tvorbě. V reakci na něj se mu začali ozývat zájemci o betlémy i jiní amatérští výtvarníci, s nimiž pak vedl intenzivní korespondenci. V roce 1970 se zúčastnil velké výstavy betlémů na hradě v Malenovicích, poté se jeho práce začaly objevovat i na řadě dalších přehlídek a soutěží (např. v roce 1970 získal první cenu na přehlídce amatérských výtvarníků v Prostějově, v roce 1971 byla jeho práce oceněna diplomem za úspěšnou účast v soutěži pořádané ÚLUVem a Českým svazem výrobních družstev o nejlepší výrobek lidové umělecké tvořivosti za příslušný rok, v roce 1975 se umístil na druhém místě při výstavě dřevěné plastiky pořádané v Brumově, v roce 1979 prezentoval svou práci na výstavě lidového umění jižní Moravy v Lipsku).

V polovině 60. let 20. století už mohl Bernard Kučera začít uskutečňovat svůj sen o vlastním velkém betlému postaveném doma. Pro prvou instalaci svého betlémského příběhu zřídil ve dvoře své usedlosti v Sazovicích místnost o rozměrech 5 x 6 m, kterou vyplňovala stupňovitá konstrukce pro rozmístění celé betlémské scény. Před Vánocemi za pomoci rodiny betlém vždy čerstvě upravil mechem a chvojnám. Tato jeho domácí instalace se stala velmi známou a na návštěvu a prohlídku betlému přicházeli místní, ale přijížděli i zájemci odjinud.

Bernard Kučera svůj betlém stále rozšiřoval a obměňoval. Se svými řezbami často nebyl spokojen a v nejistotě se obracel na jiné řezbáře s žádostí o úpravu některých partií svých figurek. Jednotlivé postavy postupně zaměňoval za nově vyřezané, některé figurky rozdával, a tak bylo nutno celou scénu průběžně doplňovat.

Komplety jeho řezbovaných betlémů nebo jednotlivé figury jako doplnění starších betlémových celků se dostaly do řady okolních kostelů: menší betlém je v Mysločovicích, roku 1972 zhotovil betlém pro kostel v Otrokovicích, jeho kolekce se dostaly do kostelů v Holešově, v Zahnašovicích, opravoval a doplňoval starší kostelní betlémy ve Velkém Ořechově a ve Zlíně. Jeho práce se dostaly také na Slovensko. Počátkem 70. let vyřezal betlémové celky pro kostely v Konské v okrese Žilina a v Zuberči v okrese Dolný Kubín. Řada jeho betlémů je i v majetku soukromníků, některé i ve fondu muzeí. Kučera se nikdy neúčastnil trhů, na nichž by své práce prodával, spíš to byly dary.

Kromě velkého betléma, resp. dvou rozsáhlých betlémových souborů, ve sbírce Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně je další ve fondu kroměřížského muzea.

Betlém Bernarda Kučery je často vystavován ve výstavních prostorách zlínského muzea a bývá s příznivým ohlasem zapůjčován na výstavy dalším institucím.

Řezbář Bernard Kučera (1922–1999). Zdroj Fotoarchiv Muzeum regionu Valašsko, VS22848.

Svatá rodina. Zdroj Sbírka a fotoarchiv MJVM ve Zlíně, foto: R. Ševčík, 2023.

Skupina muzikantů. Zdroj Sbírka a fotoarchiv MJVM ve Zlíně, foto: R. Ševčík, 2023.

Skupina tří králů. Zdroj Sbírka a fotoarchiv MJVM ve Zlíně, foto: R. Ševčík, 2023.

Figura Nevěsty v záleském kroji. Zdroj Sbírka a fotoarchiv MJVM ve Zlíně, foto: R. Ševčík, 2016.

Figurka Hanáka v ocáskovém kožíchu. Zdroj Sbírka a fotoarchív MJVM ve Zlíně, foto: R. Ševčík, 2023.

Rytina Hanáka v ocáskovém kožíchu od Sebastianiana Mansfelda. Převzato z: JEŘÁBEK, R. 1997: Počátky národopisu na Moravě. Antologie prací z let 1786–1884. Strážnice.

*Betlém řezbáře Bernarda Kučery. Instalace v jeho domě v Sazovicích.
Zdroj Fotoarchív MJVM ve Zlíně, D 37792.*